

До 100-річчя від дня народження Володимира Костянтиновича М'якушка

У 2022 році виповнилося 100 років від дня народження видатного українського еколога, геоботаника, дендролога, доктора біологічних наук, професора В.К. М'якушка.

Володимир Костянтинович народився 15 грудня 1922 р. у м. Жмеринка Вінницької області в робітничій сім'ї, де було семеро дітей. Після закінчення середньої школи в 1940 р. він навчався в Бакинському військовому училищі зенітної артилерії. Під час Другої світової війни брав участь в обороні Севастополя. В одному з боїв на Сапун-горі Володимир був тяжко поранений і відправлений у військовий госпіталь у Херсонській області, який через деякий час був захоплений ворогом. Як військовополонений В.К. М'якушко три роки перебував у концентраційному таборі на території Німеччини. Після війни його було поновлено у військовому званні та звільнено у запас.

У повоєнні роки Володимир Костянтинович працював на залізниці, спочатку кочегаром, пізніше помічником машиніста. У 1948 р. вступив до Львівського сільськогосподарського інституту на лісгосподарський факультет, який закінчив з відзнакою в 1953 р. і був залишений на кафедрі загального лісівництва, де працював спочатку лаборантом, а потім асистентом. Головною темою його наукових досліджень в ці роки була лісова ботаніка. Набуті під час навчання та роботи в Львівському сільськогосподарському інституті знання стали підґрунтям для подальшої наукової роботи.

У 1962 р. В.К. М'якушко переїздить до Києва. В Інститут ботаніки АН УРСР він прийшов вже зрілою людиною з усталеним світоглядом та великим бажанням працювати. В цій науковій установі вчений пройшов шлях від молодшого наукового співробітника до заступника директора. Спочатку Володимир

Костянтинович працював у відділі геоботаніки, у 1971 р. деякий час завідував відділом науково-технічної інформації. З 1972 р. В.К. М'якушко працював заступником директора з наукових питань, з 1976 до 1980 р. – очолював відділ екології та охорони рослинності.

У 1965 р. В.К. М'якушко захистив кандидатську дисертацію на тему "Черешня (*Cerasus avium* (L.) Moench) в лісах західних областей УРСР". Сім років по тому за матеріалами дисертації опублікував монографію на тему "Черешня в лісах України". У цій праці розглянуто питання систематики, морфології, екологічних особливостей і поширення черешні, властивості росту, продуктивності і природне поновлення, участь у лісових культурах, акцентована увага на господарському значенні *C. avium*.

Володимир Костянтинович був співавтором колективної монографії "Рослинність УРСР. Ліси" (1971). Наведені ним на основі власних досліджень та літературних узагальнень описи грабово-дубових, ялицево-букових лісів України та соснових лісів Українських Карпат є важливим внеском у лісову геоботаніку. Складену В.К. М'якушком разом з Г.І. Біликом карту лісів України та їхньої продуктивності використано у багатьох атласах та посібниках.

Протягом усієї своєї наукової діяльності Володимир Костянтинович вивчав соснові ліси України, ставши їх неперевершеним знавцем. В нашій країні немає жодного значного масиву соснових лісів, який би він не дослідив. За матеріалами проведених досліджень В.К. М'якушко захистив докторську дисертацію, а в 1978 р. опублікував монографію "Сосновые леса равнинной части УССР", яка стала значним внеском у вітчизняну науку. У цій монографії з біогеоценотичних позицій наведе-

но оригінальну класифікацію рівнинних соснових лісів України та охарактеризовано не лише чисті соснові бори, але й субформації грабово-дубово-соснових лісів. Усебічно охарактеризовано біологічну продуктивність соснових лісів, висвітлено аделопатичні аспекти взаємодії деревних рослин у ландшафтних екосистемах соснових лісів, подано розроблені автором рекомендації щодо оптимізації ведення лісового господарства. В Україні не видано жодної монографії, в якій би так глибоко і всебічно було охарактеризовано біологічну продуктивність лісових формацій. Книга В.К. М'якушка є зразком наукової монографії для молодих дослідників.

Після публікації зазначеної монографії автор не полишив своїх досліджень. Як завідувач відділу екології та охорони рослинності він разом зі своїми співробітниками закладає мережу екологічних напівстаціонарів у різних регіонах України. Результати аналізу проведених спостережень лягли в основу нової книги В.К. М'якушка (зі співавторами) – "Екологія соснових лесов" (1989). Якщо перша монографія про соснові ліси є класичною геоботанічною роботою, то друга – екологічною працею. У ній із системних позицій висвітлено закономірності функціонування екосистем соснових лісів у зв'язку з мікрокліматичними, ґрунтовими, гідрологічними та ценотичними умовами. Ця монографія є одним із перших в Україні синфітоекологічних досліджень.

З 1980 р. В.К. М'якушко працював в Українській сільськогосподарській академії (натепер Національний університет біоресурсів і природокористування України) завідувачем кафедри дендрології та охорони природи, а з 1991 р. – її професором. Він викладав студентам курси з дендрології, екології, охорони природи, розробив методичні рекомендації щодо їхнього викладання. З особливою турботою Володимир Костянтинович ставився до дендропарку академії. Особистим оригінальним внеском вченого в розбудову дендропарку стала колекція рідкісних і зникаючих видів рослин у лісових культурфітоценозах.

В.К. М'якушко є співавтором першого українського навчального посібника з екології (1984 р.), який одержав схвальну оцінку колег, зокрема позитивну рецензію академіка А.М. Гродзинського. Логічним продовженням книги стала видана у співавторстві праця "Охорона природи" (1986 р.). Важливим внеском Володимира Костянтиновича у вивчення та викладання екології є робота "Сільськогосподарська екологія" (1992 р., у співавторстві), де детально висвітлено організацію та функціонування агроландшафтів як екологічних систем, показано взаємозв'язок між сільським і лісовим господарствами, висвітлено роль лісових насаджень в оптимізації сільськогосподарських ландшафтів.

В.К. М'якушко був керівником Проблемної ради лісогосподарського факультету та головою спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій при Українському національному аграрному університеті (нині Національний університет біоресурсів і природокористування України), у певні роки – членом спеціалізованих вчених рад при Інституті ботаніки ім. М.Г. Холодного та Центральному республіканському ботанічному саду імені М.М. Гришка. Протягом тривалого часу Володимир Костянтинович був членом Українського ботанічного товариства, понад 10 років очолював його екологічну секцію.

Незважаючи на тяжку хворобу в останні роки життя, В.К. М'якушко не залишив наукової роботи, як консультат надавав цінні поради молодим колегам.

28 лютого 2011 р. серце Володимира Костянтиновича М'якушка зупинилось.

Володимир Костянтинович М'якушко був не лише видатним вченим та педагогом, а й непересічною особистістю. Визначальними його якостями були надзвичайна енергійність і працьовитість, любов до людей, вміння розгледіти справжній талант і підтримати його на шляху становлення, готовність прийти на допомогу, дати мудру пораду, здатність успішно розв'язувати складні проблеми.

В.І. МЕЛЬНИК, О.О. РАК